

Výskum násilia páchaného mužmi na ženách - jeho miesto v kontexte rodovej rovnosti a implikácií pre verejnú politiku

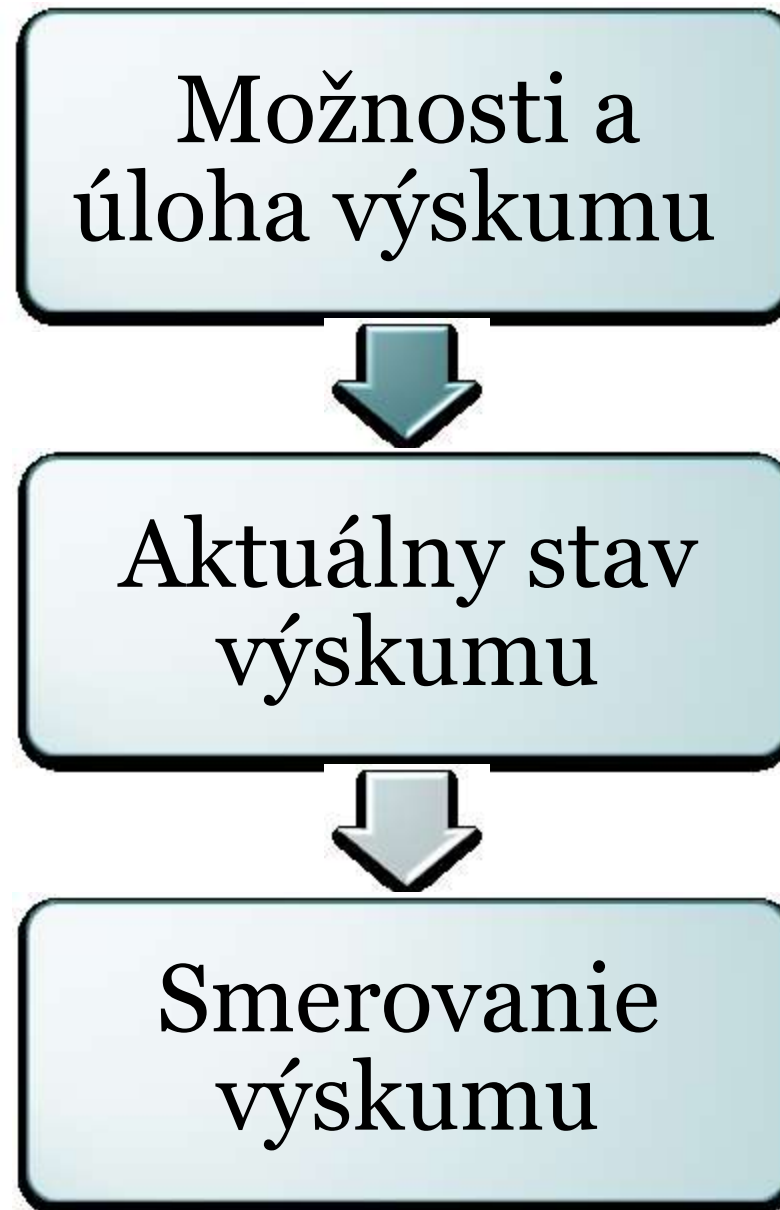
Barbora Holubová

Rodová rovnosť – nové otázky, nové výzvy

Bratislava, 18. 11. 2008

Inštitút pre výskum
práce a rodiny

3 základné postuláty násilia páchaného na ženách v kontexte rodovej rovnosti:

- Násilie páchané na ženách je rodovo podmieneným násilím, t.j. je výsledkom nerovného postavenia mužov a žien v spoločnosti
- Násilie páchané na ženách je mechanizmom na zatlačanie žien do podriadenej pozície oproti mužom
- Násilie páchané na ženách je nástrojom na udržiavanie podriadeného postavenia žien oproti mužom

O čom hovoríme?

- o násilí páchanom mužmi na ženách
- o násilí zo strany partnera a ne-partnera
- o fyzickom, sexuálnom, psychickom, sociálnom, ekonomickom násilí
- Špecifické formy násilia páchaného mužmi na ženách: sexuálne a šikanózne obťažovanie (na pracovisku/mimo pracoviska), obchodovanie so ženami (kupliarstvo);

1. Úloha a možnosti výskumu

Tvorba vedeckých poznatkov o fenoméne násilia na ženách

Výskum násilia nie je jeho riešením

- Konceptuálny spôsob využívania poznatkov
 - pri formulovaní sociálneho problému
 - formovanie nových ideí, vplyv na zmenu myslenia
- Inštrumentálny spôsob využívania poznatkov
 - podklady pre prijímanie praktických rozhodnutí
 - podklady pre politické rozhodovanie
- **Samoučelná úloha pre vykazovanie práce a mýňanie peňazí (?)**

1. Úloha a možnosti výskumu

Čo pomôže využívaniu výsledkov výskumu:

- keď budú vychádzať z potrieb a kontextu praxe
- poskytnutie jasných a nespochybniteľných výsledkov
- keď budú zodpovedať časovým požiadavkám politikov a praktikov
- dostatok zručností v interpretovaní a zhodnocovaní výskumu pre jeho využitie
- dostatok ochoty a zručností výskumníčiek angažovať sa v diseminačných aktivitách
- sú vytvorené mechanizmy na to, že sa výsledky dostanú správnym ľuďom v správny čas (priamy kontakt výskumníčiek s političkami /praktičkami a dvojsmerná výmena informácií, platforma na komunikáciu
- keď praktičky budú mať dostatok času, autonómie a financií implementovať výsledky výskumu
- keď výskumníčky budú mať dostatok podnetov a spätnú väzbu zhodnocujúcu ich výskum aj diseminačné aktivity

1. Úloha a možnosti výskumu

Druhy výskumov	Príklady výskumov	Príklady získaných poznatkov
Evidenčný výskum (štatistické výkazníctvo)	Pravidelné (ročné) sledovanie prípadov podľa vopred definovaných znakov - kriminálne, policajné, súdne, zdravotné, sociálne, poradenské	Miera evidovaných/riešených prípadov = miera profesionality, dôvery obetí v inštitucionálne riešenie, tolerancie k násiliu, informovanosti
Širokospektrálny celonárodný výskum	<ul style="list-style-type: none"> • Postavenie žien v spoločnosti • Viktimizačný výskum (+ latentnej kriminality) • Výskum zdravotného stavu obyvateľstva • Výskum pracovných podmienok 	Širšie súvislosti príčin, okolností násilia a dôsledkov, postoje populácie k závažnosti problému,
Špeciálne kvantitatívne /kvalitatívne štúdie/ prípadevé štúdie- kazuistika	<ul style="list-style-type: none"> • vývoj násilného vzťahu v čase • rodinná história násilia • sklon k sebadeštrukčnému správaniu obetí násilia • špecifické cieľové skupiny (prostitutky, Rómky, migrantky, obeť obchodovania) • páchatelia násilia 	Hlbší prienik do priebehu - vývoja násilného vzťahu, jeho príčin a spúšťačov, rizikové faktory vzniku násilia, špecifiká ťažko dostupných skupín, identifikácia rizikových skupín

1. Úloha a možnosti výskumu

Druhy výskumov	Príklady výskumov	Príklady získaných poznatkov
<p>Evaluačný výskum (zmeranie situácie pred a po zavedení opatrenia, realizácie programu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Využívanie platnej legislatívy • Využívanie predpísaných štandardov pri intervenciách • Zhodnotenie prijatých programov • Evaluácia realizovaných kampaní, komunikačných stratégií 	<p>Prekážky a nedostatky v uplatňovaní legislatívy; Efektívnosť súdom nariadených resocializačných programov pre páchatel'ov násilia; Zmeny v informovanosti/scitlivenia populácia pred a po priebehu mediálnych kampaní</p>
<p>Monitorovací výskum</p>	<ul style="list-style-type: none"> • monitoring tlače • monitoring fungovania zariadení sociálnych služieb/krízových centier • počet prevenčných programov • počet a náklady projektov • analýza nákladov na domáce násilie , • práca expertných komisií 	<p>Aké sú mechanizmy etickej samoregulácie reklamy; spôsoby reportovania o prípadoch sexuálneho obťažovania Druhy služieb v ponuke špecializovaných zariadení; Koľko a na ťarchu koho stojí násilie najviac (vplyv výšky nákladov na výskyt násilia)</p>

2. Aktuálny stav výskumu násilia v SR

Príklady výskumných aktivít na Slovensku z 90.rokov 20. storočia (Filadelfiová, 2005)

- Prieskum Demokratickej únie žien Slovenska „Analýza intolerancie voči ženám“ (1994)
- Anketa Medzinárodného strediska pre štúdium rodiny (MSŠR) „Rodina 1995“ (1995)
- Prieskum MSŠR „Ženy o sebe“ (1997)
- Prieskum MSŠR „Týranie detí ako spoločenský problém“ (1998)
- Stav násilia páchaného na ženách v SR 17
- Prieskum Pro Familie a Centier poradensko-psychologických služieb „Bité ženy na Slovensku“ (1997)
- Prieskum Medzinárodnej organizácie pre migráciu (MOM) „Obchodovanie so ženami v SR“ (2000)
- Diplomová práca Slávky Šintalovej „Domáce násilie – zneužívanie ženy v partnerskom vzťahu“ (1997)

2. Aktuálny stav výskumu násilia v SR

Príklady výskumných aktivít na Slovensku z 90.rokov 20. storočia (Filadelfiová, 2005)

- Pravidelné sociologické výskumy Inštitútu pre verejné otázky 1995, 2000, 2002
- Prieskumy skupiny ženských MVO v roku 2001 v rámci kampane „Piata žena“
- Monitoring tlače (Ester Mirror) ZO Fenestra (1999, 2000, 2001)

2. Aktuálny stav výskumu v SR - chronológia výskumných prác z dielne MSŠR, SŠPR, IVPR

Bodnárová, Filadelfiová: Domáce násilie na Slovensku
(Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 2002)

Bodnárová, Filadelfiová: Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR
(Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 2003)

Holubová: Šikanovanie a sexuálne obťažovanie na pracovisku
(IVPR, 2006)

Holubová: Monitoring organizácií poskytujúcich pomoc obetiam domáceho násilia
(IVPR, 2006)

Holubová: Prípadové štúdie šikanózneho a sexuálneho obťažovania žien na pracovisku
(IVPR, 2007)

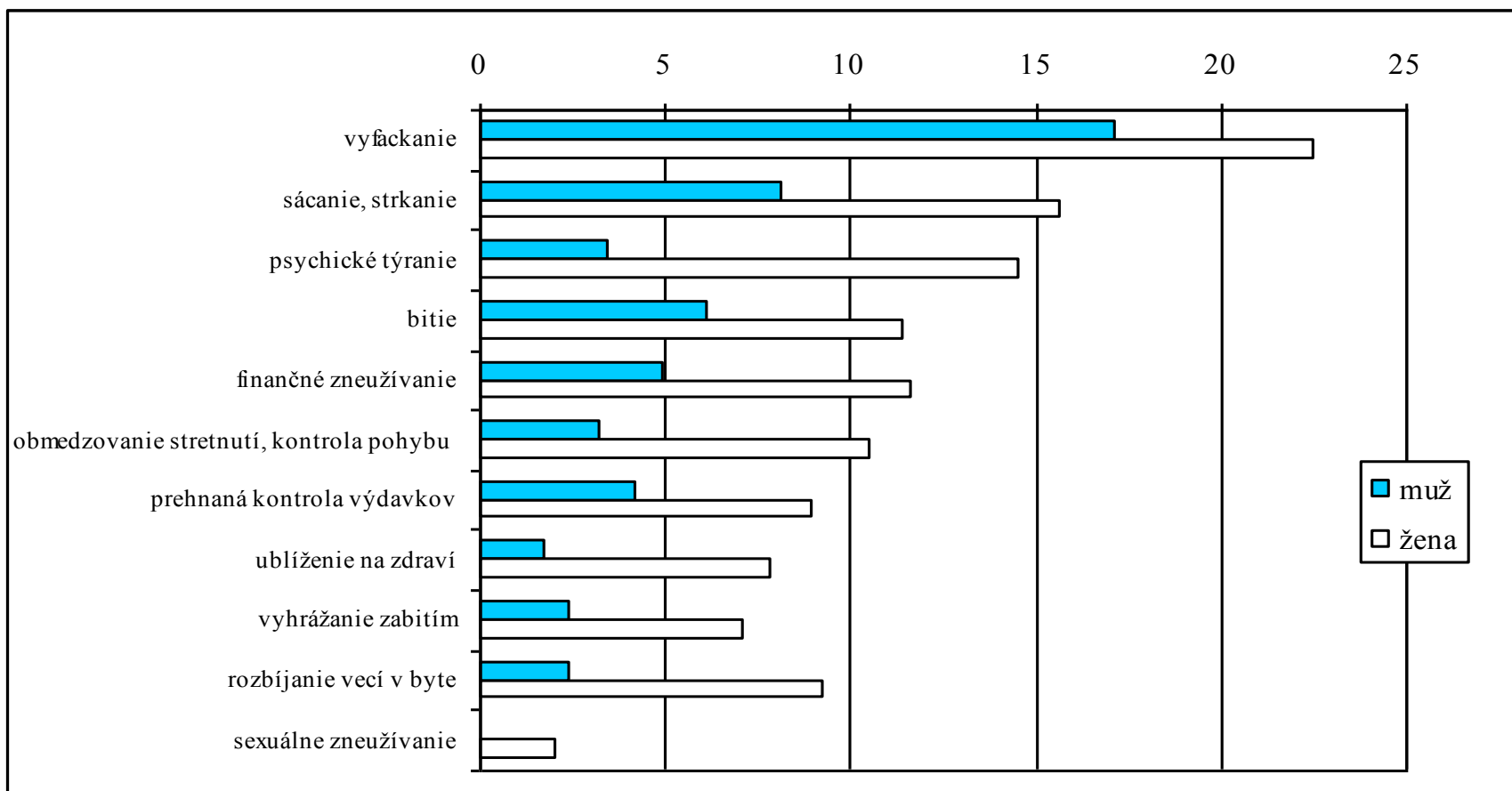
Bodnárová, Filadelfiová, Holubová: Komparatívny výskum násilia páchaného na ženách
(IVPR + UNIFEM, 2008)

Bodnárová, Filadelfiová: **DOMÁCE NÁSILIE** na Slovensku (Medzinárodné stredisko pre štúdium rodiny, 2002)

- Teoretický úvod – domáce násilie (def., zisťovanie, legislatíva)
- Zisťovanie u klientov CPPS + pomáhajúce profesie (policajti, psychológovia, soc. pracovníci, pracovníci krízových a azylových centier) - -klinická vzorka klientov a klientiek poradní (441 prípadov)
- **Zistenia:**
 - Výskyt javu a rastúca tendencia
 - Prevalencia násilia voči ženám (partnerkám)
 - Všetky vrstvy, rozličné formy, dlhodobý charakter + sekundárne obeť (najmä deti)

Bodnárová, Filadelfiová: Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR (Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 2003)

Priama skúsenosť s násilím zo strany člena rodiny podľa pohlavia v roku 2002 (populácia SR, v %)

Bodnárová, Filadelfiová: **Domáce násilie a násilie páchané na ženách v SR**
(Stredisko pre štúdium práce a rodiny, 2003)

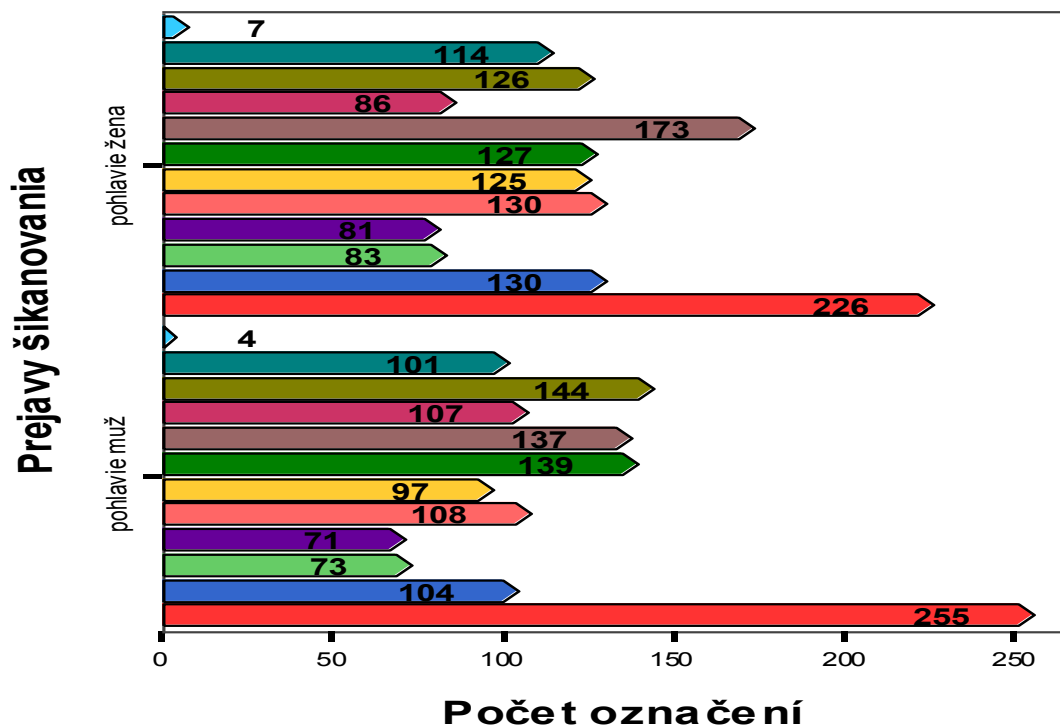
- Aj nepriama skúsenosť vyššia u osôb ženského pohlavia
- **Názory verejnosti na násilie v rodine:**
 - Príčiny – alkoholizmus, zlá výchova v detstve , násilná povaha násilníka
 - Rastúci trend za posledných 10 rokov
 - Ak sa situácia vyvíja nepriaznivo – potrebný zásah z vonku
 - Najčastejšie označované pomáhajúce profesie – polícia, členovia rodiny, sociálne odbory
 - Ľudia si mysleli, že spoločnosť je voči rôznym druhom násilia ľahostajná (výnimky: týranie dieťaťa rodičom, týranie rodiča dieťaťom a sexuálne obťažovanie)

Holubová: Šikanovanie a sexuálne obťažovanie na pracovisku (IVPR, 2006) + Prípadové štúdie šikanózneho a sexuálneho obťažovania žien na pracovisku (IVPR, 2007)

- Reprezentatívny výskum na 1 041 respondentov (mužov aj žien) pracujúcej populácie
- Zvlášť zisťované prejavy šikanovania a sexuálneho obťažovania - skúsenosť s prejavmi za ostatných 5 rokov
- **Zistenia šikanovanie:**
 - 67, 3 % zažilo aspoň jeden prejav osobne (z toho 1/2 na súčasnom pracovisku, 1/4 na súčasnom aj minulom), nie významný rozdiel medzi mužmi a ženami
 - Najčastejšie – preťažovanie, intrigovanie a ohováranie, úlohy mimo náplne
 - Šikanovaní sú častejšie muži mužmi a ženy ženami (rodovo podmienené násilie?)
 - Väčšina sa nebránila (65 %), lebo iba by to zhoršilo situáciu, nič by sa tým nevyriešilo, obava z pomsty (strata zamestnania, zníženie odmien)
 - Ľudia vidia príčiny šikanovania - ľudská závišť, ľudská neznášanlivosť, nedostatok práce

18. 11. 2008

Osobná skúsenosť so šikanovaním podľa pohlavia (n = 701)

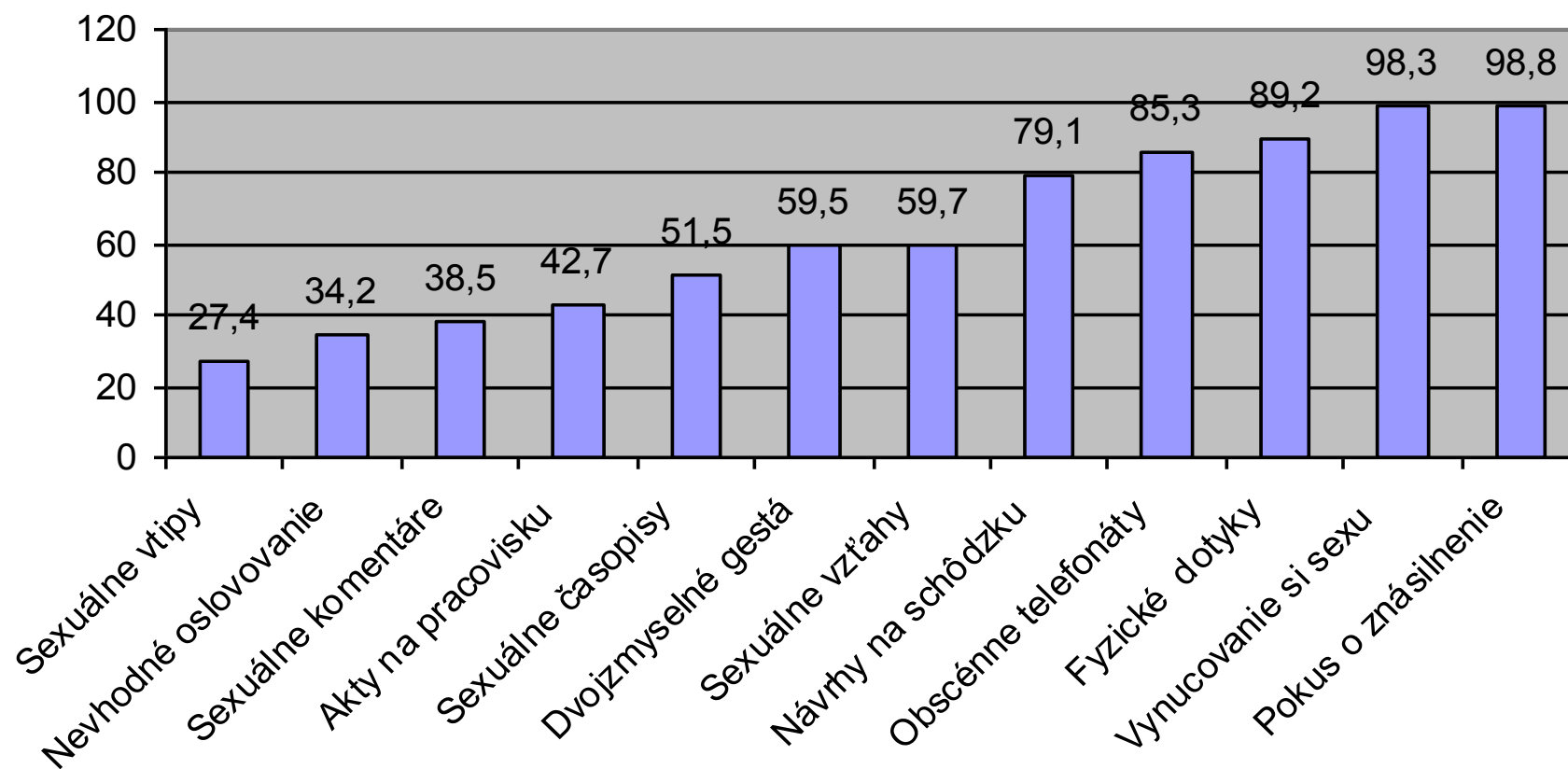

■ preťažovanie úlohami, neprímeraný tlak na výkon	■ vyhrážanie a zastrašovanie výpoveďou
■ zatajovanie informácií	■ ohováranie a intrigovanie, donášanie
■ vyčleňovanie z kolektívu	■ prideľovanie nezmyselnej práce, úloh
■ robenie schválnosti a zlomyseľností	■ prideľovanie úloh mimo prac. náplne, pod úrovňou
■ znevážovanie úsilia, sabotáž práce	■ neustále napomínanie, buzerácia, sledovanie
■ provokatívne, posmešné poznámky, vtipy	■ fyzický útok, napadnutie

Holubová: Šikanovanie a sexuálne obťažovanie na pracovisku (IVPR, 2006) +
Prípadové štúdie šikanózneho a sexuálneho obťažovania žien na pracovisku
(IVPR, 2007)

- **Zistenia sexuálne obťažovanie:**
- Priamu skúsenosť s prejavom 36,7 %, ženy 2 x častejšie ako muži
- Najčastejšie sexuálne vtipy, poznámky sexuálnej povahy, nevhodné oslovenie (obe pohlavia)
- Ženy – fyzické dotyky, neverbálne obťažovanie, návrhy na schôdzky aj napriek odmietaniu; muži – sexuálne časopisy, vystavovanie aktov
- Páchatelia – spolupracovníci (horizontálne obťažovanie prevažuje)
- 85 % respondentov/-tiek sa nebránilo, lebo nepovažovali za potrebné niečo podniknúť, nič by sa tým nevyriešilo
- Nízky prah citlivosti v spoločnosti

Posúdenie prejavov sexuálneho správania na pracovisku („rozhodne to je a skôr to je sexuálne obtiažovanie“, N = 1 041, v %)

Holubová: Šikanovanie a sexuálne obťažovanie na pracovisku (IVPR, 2006) +
Prípadové štúdie šikanózneho a sexuálneho obťažovania žien na pracovisku
(IVPR, 2007)

- Štatisticky významný rozdiel čo považujú muži a ženy za sexuálne obťažovanie (fyzické dotyky, akty na pracovisku, prezeranie a ukazovanie sexuálnych časopisov)
- názor na rozšírenosť na Slovensku (rozdiel muži a ženy)
- Príčiny vidia (Ž) vo využívaní nadriadeného postavenia v práci a snaha mužov dať ženám pocítiť svoju prevahu, (M) ľudská povaha
- Riešenie: zapracovanie do pracovných poriadkov a definovanie v zákone

Holubová: **Prípadové štúdie** šikanózneho a sexuálneho obťažovania žien na pracovisku (IVPR, 2007)

- Osobné rozhovory s obeťami
- Zistenie: osobitosť každého prípadu,
- ale **spoločné znaky**
- psychosomatické problémy ,
- ani jedna nepodala sťažnosť (odchod z pracoviska, trpí ďalej)
- bagatelizácia a reinterpretácia vlastnej skúsenosti

- Analýza medializovaných prípadov – konštruovanie obťažovania
- problematizácia + zástojný problém
- fyzické obťažovanie mladistvých – jednoznačnosť – odmietavé stanovisko

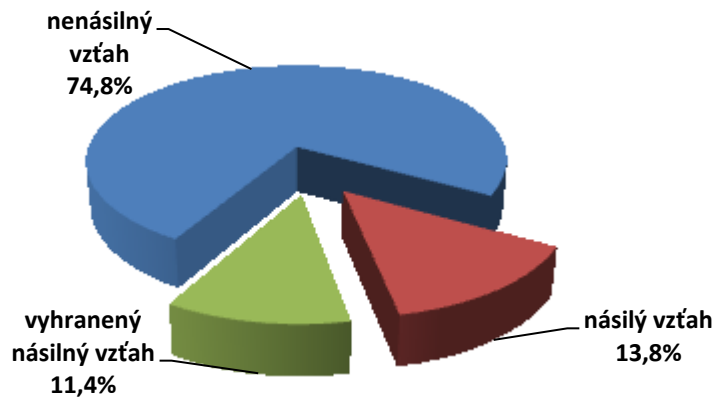
Holubová: Monitoring organizácií poskytujúcich pomoc obetiam
domáceho násilia
(IVPR, 2006)

- Štátne zariadenia sociálnych služieb – združovanie viac zariadení – nízka diverzifikovanosť služieb obetiam DN
- Špecializované zariadenia – rozširovanie služieb
- Nedostatky vo financovaní, bezpečnostných štandardoch a v kapacite
- Volanie po lepšej spolupráci pomáhajúcich profesií, po prekonávaní rezortizmu
- Návrhy na zlepšenie: dostupnosť služieb pre obeť, viac odborníkov na DN, zvýšiť ochotu verejnosti oznámiť a zasiahnuť v prípadoch DN

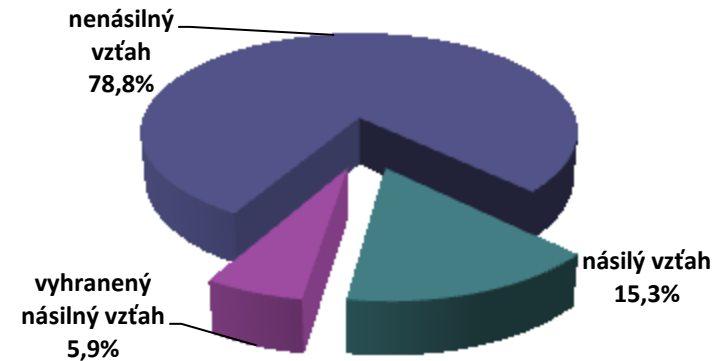
Bodnárová, Filadelfiová, Holubová
Komparatívny výskum násilia páchaného na ženách (IVPR + UNIFEM, 2008)

18. 11. 2008

V násilnom vzťahu žilo **25,2 %** žien
so súčasným partnerom (2002)

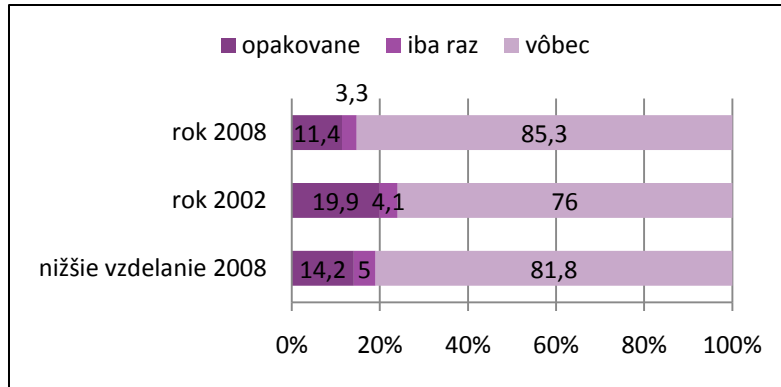
V násilnom vzťahu žije **21,2 %** žien
so súčasným partnerom (2008)

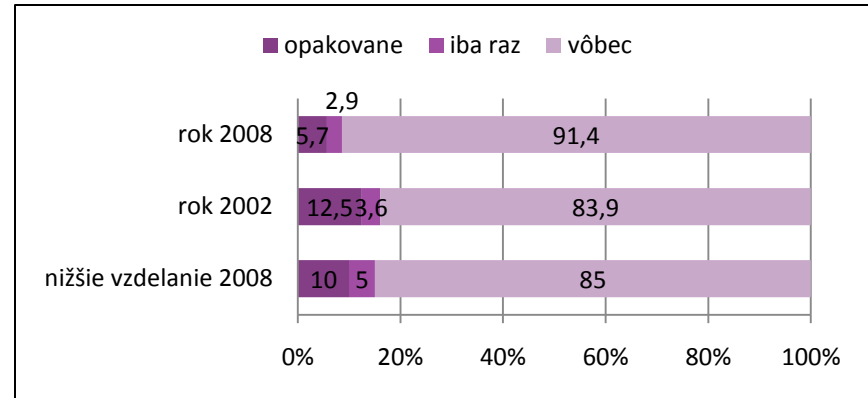
18. 11. 2008

Násilie zo strany súčasného partnera

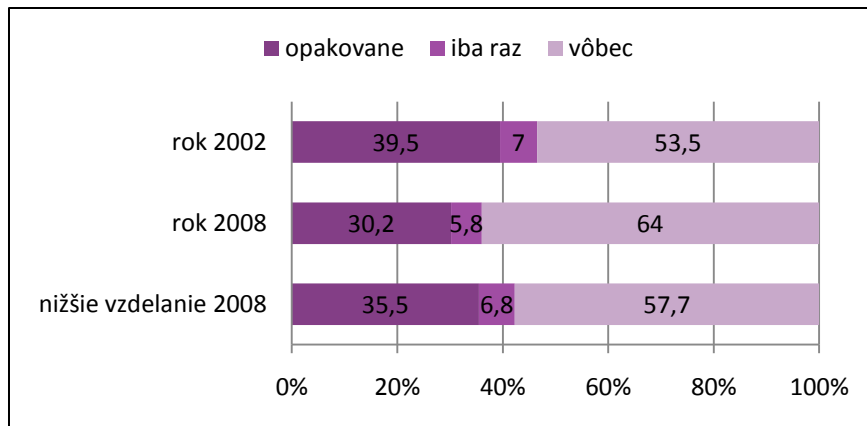
Fyzické násilie

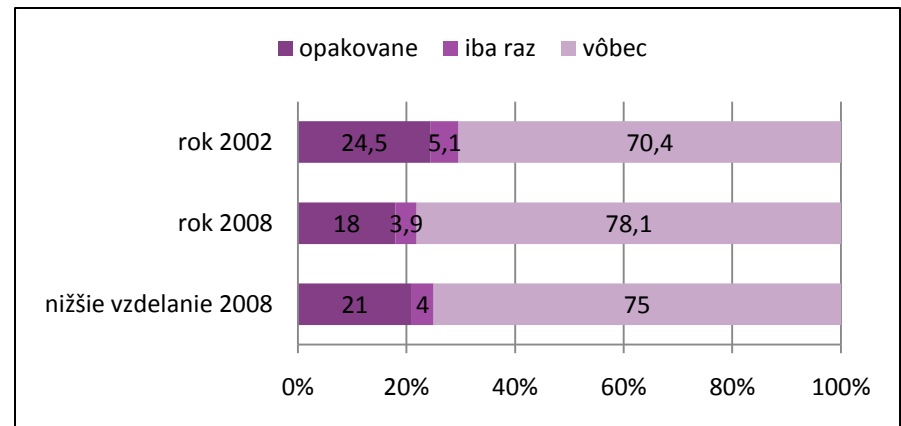
Sexuálne násilie

Psychické násilie

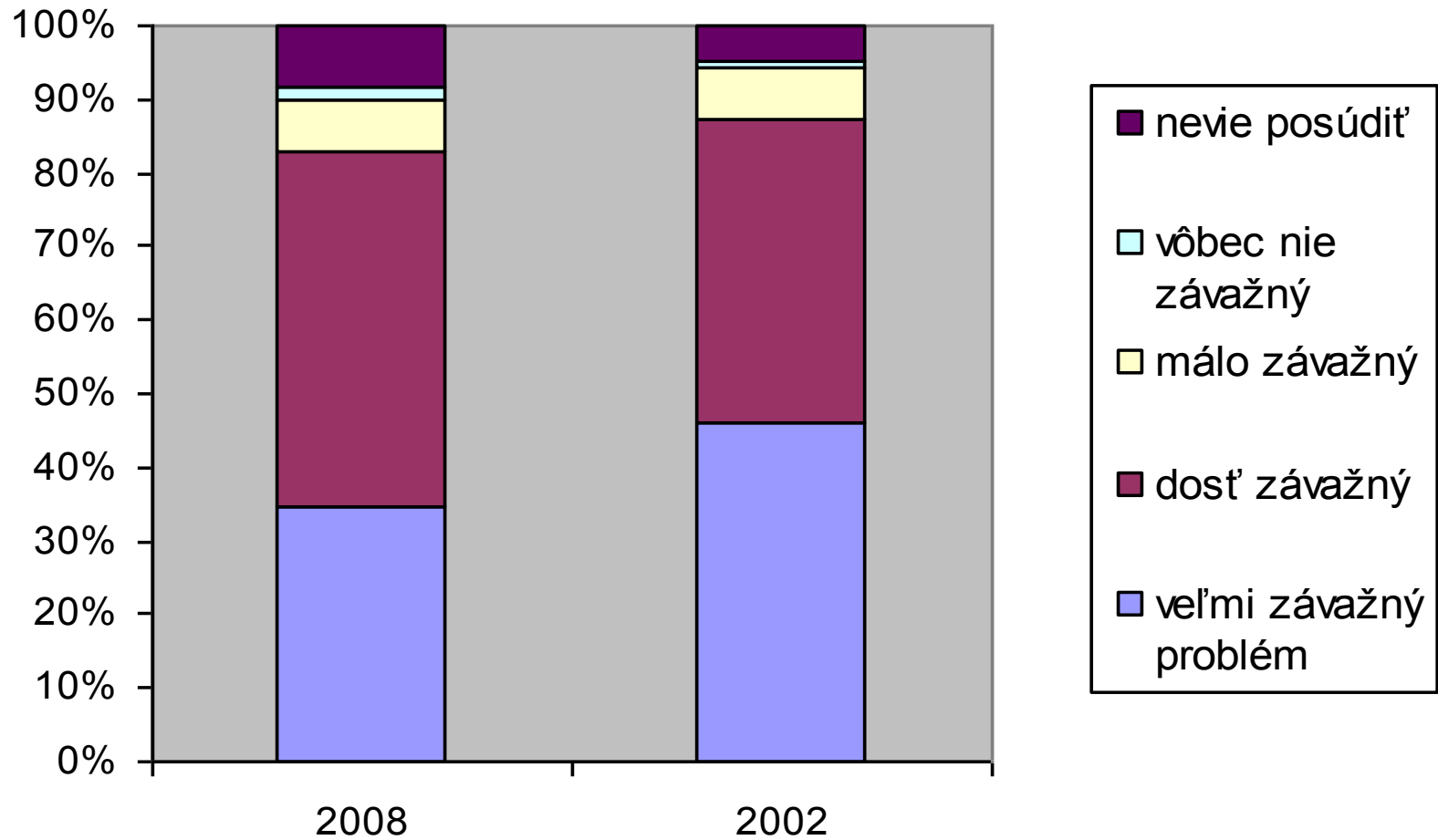
Ekonomické násilie

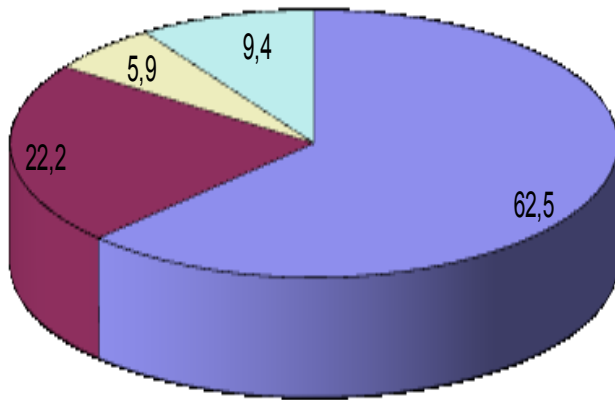
- **Riešenie situácie:**
 - Rozchod/rozvádzanie sa
 - Hľadanie rady/pomoci u susedov/príbuzných
 - Presviedčanie partnera, aby hľadal pomoc u odborníka
 - (hľadanie pomoci v krízovom centre - 0,9 %)

- Spokojnosť s prácou pomáhajúcich profesií:
 - Najväčšia spokojnosť – lekár/-ňky, psychológovia/-čky,
 - Najmenšia spokojnosť – polícia
 - Najviac nevyužila možnosť - krízové centrum, linka pomoci

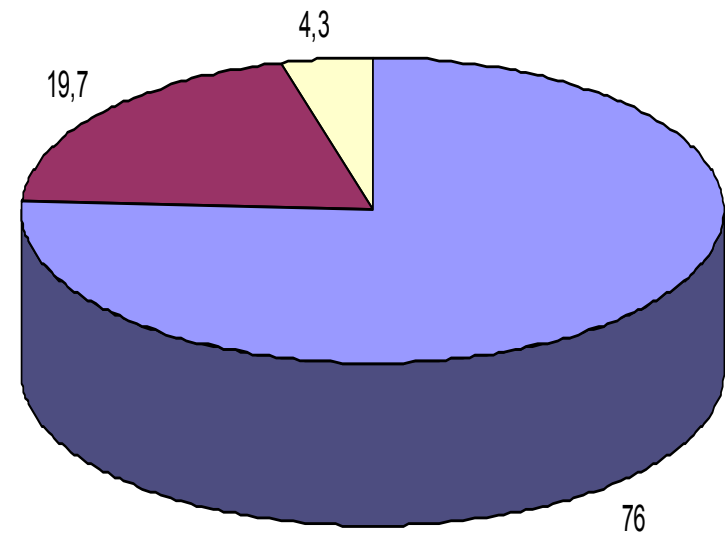
Postoje verejnosti k násiliu na ženách

Postoje verejnosti k násiliu na ženách

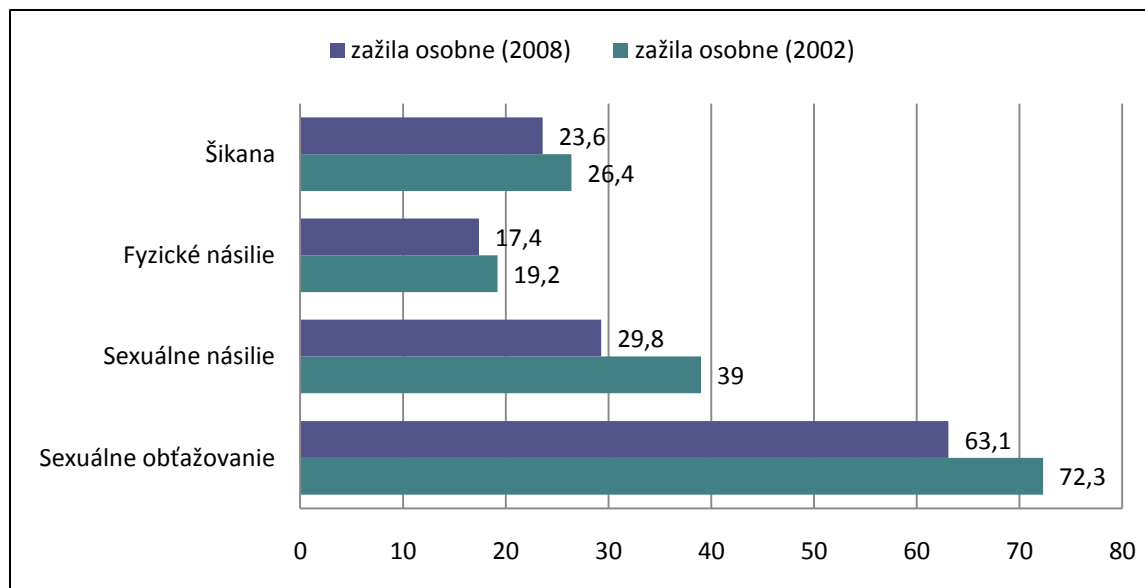
- je nevyhnutný zásah zvonku
- je to výlučne ib aprblém partnerov
- iný názor
- neviem posúdiť

- je nevyhnutný zásah zvonku
- je to výlučne problém samotnej rodiny
- neviem posúdiť

Výskyt násilia na ženách zo strany ostatných mužov

Súhrnná skúsenosť žien s násilným správaním mužov - nie partnerov (v %, ženy SR)

3. Smerovanie výskumu v oblasti násilia

- Snaha o štandardizáciu výskumu a štatistiky
- **Indikátory = sumarizujúce údaje vo forme užitočnej pre tvorbyne politik**
 - **Extenzia problému: prevalencia a počet prípadov**
 - **Závažnosť násilia: frekvencia, miera zranenia**
 - **Konzistentnosť: časový rámec, vek populácie, rodinný status**

3. Smerovanie výskumu v oblasti násilia

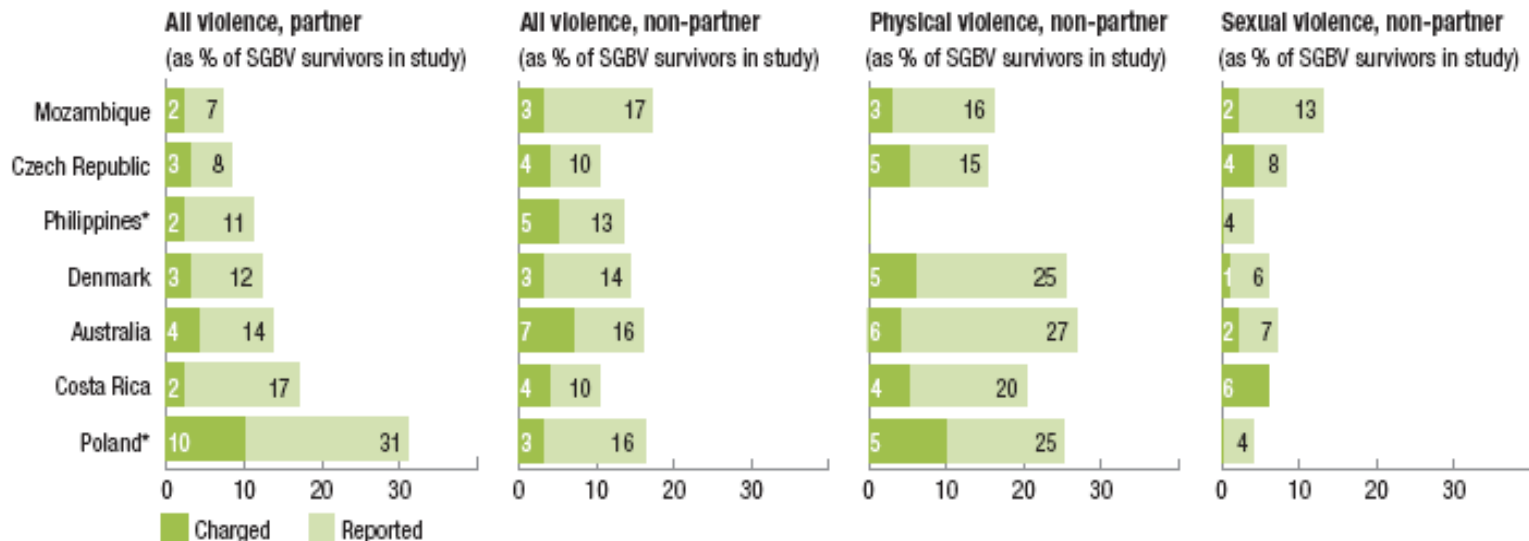
- Analýza nákladov na násilie (metodika + prípadová štúdia)
- Zdokonaľiť a doplniť štatistickú evidenciu + jej ročné publikovanie
- Zapojenie do medzinárodných komparatívnych výskumov (projekt DAFNE, IVAWS, ...)
- Pravidelné kvantitatívne aj kvalitatívne výskumy
- Zisťovanie násilia u špecifických skupín (staršie ženy, ženy so zdravotným postihnutím, Rómske ženy)
- Zamierené na páchatel'ov (výskum maskulinity)

Podiel nahlásených a justíciou odsúdených prípadov partnerského a ne-partnerského násilia (iba fyzické a sexuálne násilie)

FIGURE | Violence Against Women: Reporting and Charging Rates

A

A survey of women who experienced some form of violence indicates that in countries in this figure, no more than one third of cases of violence are reported, and charges are pressed in very few of the reported cases. Women are more likely to report crimes if they were not committed by a partner, and more likely to report non-sexual violence than sexual violence.

Notes: Percentages of the cases reported to the police and percentage with charges brought (convictions by the Criminal Justice System) were calculated as percentages of all victimised women. Information includes physical and sexual violence, perpetrated by partners and non-partners. The original source did not provide complete information for the Philippines. *No information on the percentage of charged cases was reported for the Philippines and Poland.

Source: Johnson, H., Ollus, N., & Nevada, S. (2007).

3. Smerovanie výskumu v oblasti násilia

- Štúdia o vraždách v dôsledku násilia
- Vplyv na deti
- Obete obchodovania
- Zaradenie násilia do širšie koncipovaných výskumov
- Sekundárne analýzy/štúdie údajov (deduktívne poznatky o násilí)

Organizačné zmeny:

- Manažment poznatkov (určenie správcu)
- Vytvorenie platformy pre pravidelnú komunikáciu praktičiek a výskumníčiek

Ďakujem za pozornosť

holubova@sspr.gov.sk

Inštitút pre výskum
práce a rodiny

www.sspr.gov.sk